

OOSTWOLD *in beeld vanaf 1898*

Foto's uit de archieven van:

boekhandel Z.J. Koning,
boekhandel M.G. Koning,
boekhandel H.J. Naaijer,
Menno-Geert Naaijer,
Detmer Koppius,
Peter Akkerman,
Tjabering Stek e.v.a.

Samengesteld door:

Tjabering Stek

Druk: Uitslag & Zn, Vroomshoop
1^e druk, september 2012
2^e druk, november 2012
op website geplaatst: januari 2015

Uitgever: T.Stek Wierden © 2012

Inleiding

Dit boek mag gezien worden als een ontdekkingsstocht langs het erfgoed van Oostwold. Wie in Oostwold goed om zich heen kijkt, ziet overal tastbare getuigen van cultuur en geschiedenis. Alles wat vorige generaties gebouwd, gemaakt of bedacht hebben, vertelt zijn eigen verhaal.

Onder de noemer ‘cultureel erfgoed’ vallen ontelbare objecten, groot en klein, opvallend en verborgen. In ‘Oostwold in beeld’ passeren zeer veel van die tastbare herinneringen aan vroegere tijden de revue. Voor veel mensen vormen Ansichtkaarten een feest van herkenning en een bron van nostalgische genoegens. Daarnaast zijn zij een onovertroffen historische bron geworden wat betreft de ontwikkeling van dorpen en steden

Het is daarom niet verwonderlijk, dat uitgaven in boekvorm van deze ansichten en foto's zeer geliefd zijn. Ook van bijna alle dorpen en steden afzonderlijk zijn van dit soort boeken en boekjes verschenen. Maar tot nu toe is er nog nooit een uitgave geweest over Oostwold, Ekamp, Meerland en 't Lutje Loug waarin zoveel ansichten en foto's zijn te bewonderen. De meeste boerderijen in Oostwold en de omgeving staan in dit boek. Maar er is meer, ook zijn er verhalen te lezen over beroemde Oostwolmers die door de eeuwen heen hier gewoond en gewerkt hebben.

Bijzonder blij ben ik dat ik gebruik heb mogen maken van de archieven die bestaan van de collecties Ansichtkaarten van: Z.J. Koning, M.G. Koning, H.J. Naaijer, Menno Geert Naaijer en Peter Akkerman, die tezamen een bijzonder tijdsbeeld weergeven van de twintigste eeuw. Waar een jaartal van een Ansichtkaart of foto wordt genoemd b.v. (1957), is dit niet steeds het juiste jaartal van uitgave maar is veelal een schatting. Van sommige Ansichtkaarten of foto's is de exacte datum niet of moeilijk vast te stellen.

Uiteraard kon een uitgave als deze niet tot stand komen zonder de medewerking van talloze bruikleengevers en informanten. Langs deze weg wil ik allen nogmaals danken voor hun loyale en prettige medewerking. Tenslotte zou ik wensen, dat U lezer, net zo veel plezier zult beleven aan het bekijken en lezen van dit boek als ik beleefde aan het samenstellen ervan.

Tjabering Stek, Wierden.

Huningaweg 1

De huisartsen die hier hebben gewoond zijn: Hamming 1913-1918, Keetman, Hugenholtz, Damstee, Sipkes, Ten Broeke, De Boer 1941-1963, Kranendonk 1963-1975, Speelman 1975-2005.

Het huis met praktijkruimte is gebouwd in 1913 . Architect was Geert Kruizinga, aannemer was de heer Bruno Saathof.

Nu is er een Bed en Breakfast in gevestigd. (1916)

Börg van boer, schrijver en dichter Derk Sibolt Hovinga, geboren 22 oktober 1909, overleden 31 december 1990. De börg is gebouwd in 1913.

Hovinga was drager van de eremedaille in goud, verbonden aan de orde van Oranje-Nassau. (zie Bijlage I)

Huningaweg 7, Huninga's Heem

De eigenaren waren J.R. Haan en echtgenote J. Oosthoff, die het bedrijf in 1960 aan hun zoon verpachtten en later verkochten. Hun zoon Jurjen verkocht op zijn beurt de boerderij aan Diet Faber. Met haar zoon Jelle exploiteert ze nu een pitch en putt bedrijf onder de naam: Huninga's Heem.

Boerderij met
slingertuin van fam.
Oosterhuis-Struif later
Oosterhuis die de
boerderij verkocht aan
Jan en Wies Klijn.
Deze boerderij is een
rijksmonument.
(1950)

Boerderij was van J.G. Oortwijn Botjes, A.H. Muntinga en R.J. de Boer die verkocht in 2000 gebouw en land aan Blauwe-stad. Daarna wordt het gebouw enkele jaren aan diverse personen verhuurd. De huidige eigenaar: M. van Kerkhove heeft de boerderij in 2007 gekocht van Blauwestad. Hier woonde en werkte Dr. J.G. Oortwijn Botjes, geboren 24 aug. 1878, overleden 23 aug. 1964, hij kreeg vanaf 1914 de aardappelziekte onder de knie. Hij voorkwam hiermee een algehele hongersnood, want de aardappel was volksvoedsel nummer één. Een niet te onderschatten prestatie was zijn onderzoek. (zie Bijlage II)

Huningaweg

watermolen, via een aandrijfjas, moest assisteren bij windstil weer. In 1921 werd alles afgebroken en vervangen door een nieuw elektrisch gemaal. Geheel rechts: de Pegellamp. Bij molen staan v.l.n.r.: Geert Feikens, Nanno Kranenborg en Jurjen Haan, op het bruggetje.

Watermolen op plek waar later de elektrische watermolen van Feikens stond. Er is vele jaren gewerkt aan de drooglegging van het Huningameer later genaamd Meerland. Bekend is dat men in 1828 al watergangen naar het Koediep had gegraven. Ook waren er primitieve watermolens geplaatst. Vanaf 1840 werd er echter pas serieus met de bemaling begonnen toen Gedeputeerde Staten toestemming gaven voor de bouw van een watermolen. In 1886 werd het waterschap "Huninga- Meerland" opgericht en werd begonnen aan de bouw van een stoomgemaal dat de

Huningaweg

Brede school
Oostwold-Midwolda.
(2012)

Boerderij van Arend Toren, de huidige eigenaar is Heero van der Wal. Hij kocht in mei 2001 de boerderij en de naastgelegen, “arbeiderswoning”. Gedurende de periode 1974-2001 huurde hij de boerderij. Van der Wal exploiteert een bedrijf in groenvoorziening.

Huningaweg 26

De Huningaweg is in de volksmond nog altijd, Moushörn, rechts bôrg van Epko Smith. (1930)

Huningaweg

Links de börg van Meijer, daarnaast de börg van Epko Smith. Het eerst börg is afgebroken hier woont nu A.W. Sprang. (1904)

Huningaweg 25, Huningaheerd

Kapitale boerderij van achtereen de heren Toxopeus, Vlieg en Van der Meulen. Sinds 1972 bewoont de fam. Tom van der Meulen de Huningaheerd, waarvan de schuren worden gebruikt voor stalling en opslag. Van der Meulen startte in 1960 het landbouw-luchtvaartbedrijf onder de naam: "Tom Vliegt Voor U".

Het pand wordt nu bewoond door Tom Karst jr. en zijn gezin. Op zaterdag 10 januari 1959 zijn de schuren in de as gelegd door een enorme brand. (1950)

Huningaweg

Gezicht op de
Wilhelminalaan, N.H.
Kerk en Viskenij.
Het Viskenij is net als
het huis van Appie Lich
aan de Wilhelminalaan,
een overblijfsel van het
Olde Steenhuis van de
Huninga's, gebouwd in
1420.
(1957)

Huningaweg 36

Links: het voormalige postkantoor van beheerder, de heer van Groenenbergh. (1925)

Kerksingel

Met aan beiden zijden twee rijen bomen. De beruchte iepziekte was er de oorzaak van dat alle bomen in 1928/1929 moesten worden gekapt. (1925)

Kerksingel 2

Nederlands Hervormde
Pastorie, westzijde,
gebouwd in 1772.
(1991)

Kerksingel 13

V.l.n.r.: bakker Jacob Voorthuis, hij was eerder schilders knecht, Lupke Blokzijl huishoudster, Jan Harm Nieman, Jan Pieter Nieman en Aaldrik Geertsema uit Bellingwolde. (1918)

Kerksingel 17

Ned. Herv. Kerk, Openbare School met Onderwijzerswoning!

Oostvold (Oldambt)

De N.H. kerk gebouwd in 1775 is in gebruik genomen door ds. Lambertus van Bolhuis.

Rechts voor de kerk staat het plashokje voor mannen, rechts naast de kerk is een schuur met oven van het Tichelwaark te zien.

De school heeft de ingang nog aan de voorkant, in 1938 is de school gemoderniseerd en is de ingang verplaatst naar de westkant. (±1935)

Uitgave: Z.J. Koning Gzn, Oostvold

Interieur N.H. Kerk.
Het orgel is
gebouwd in 1810
door de Groninger
Orgelmaker H.A.
Freitag. De kosten
van de bouw van dit
orgel waren f 5.160,
-In 1809 is er een
contract gesloten
met de heer Freitag
en in dat zelfde jaar
kwam de orgelkast
klaar.

Bron: *Het orgel van
Oostwold, Stichting
Groninger Orgelland,
door Koos Tiggelaar.*

Winkel Zoutman.
v.l.n.r.: Jacob (Jobke)
Post met fiets, Marijke
van Dijken, Selie Meijer,
Rikste Stek, Tjabering
Stek, onbekend kind,
Engeltje Boven, N.N.
Keizer, Eiso Broesder,
Klaas Smit, onbekend
kind, het echtpaar
rechts is ook onbekend.
Op stoep linksvoor:
Wupke Smit, Mientje
Zoutman en rechts
Engeltje Boven.
(1920)

Woonhuis van Hendrik en Fenne Blokzijl. Aan de noordkant woonde Marijke van Dijken. De bezem is schuin neergezet ten teken dat het straatje schoon was en men er niet meer overheen moest lopen. Het huis is afgebroken en op deze plek is nu een parkeerplaats. (1960)

Foto: Freek Blokzijl

Rechts op de foto het huis van Appie Lich. Het is gebouwd op het fundament van het Olde Steenhuis, gebouwd in 1420 door de Huninga's. Veldnaam van dit stukje grond was: de Högte (de Hoogte).

Rond 1775 is het Olde Steenhuis veranderd in een boerenwoning. Lang voor 1700 had deze Olde Steenhuis geen Huninga meer als bewoner.

Bron: *de Nederlandsche Leeuw*, Drs. O. Roemeling

Personen v.l.n.r.:

Geertje Kluter-Stek, Rikste Stek-Boneschansker, Klaaske Doorlag-Meijer. (zie Bijlage III en IV) (1961)

Kerksingel

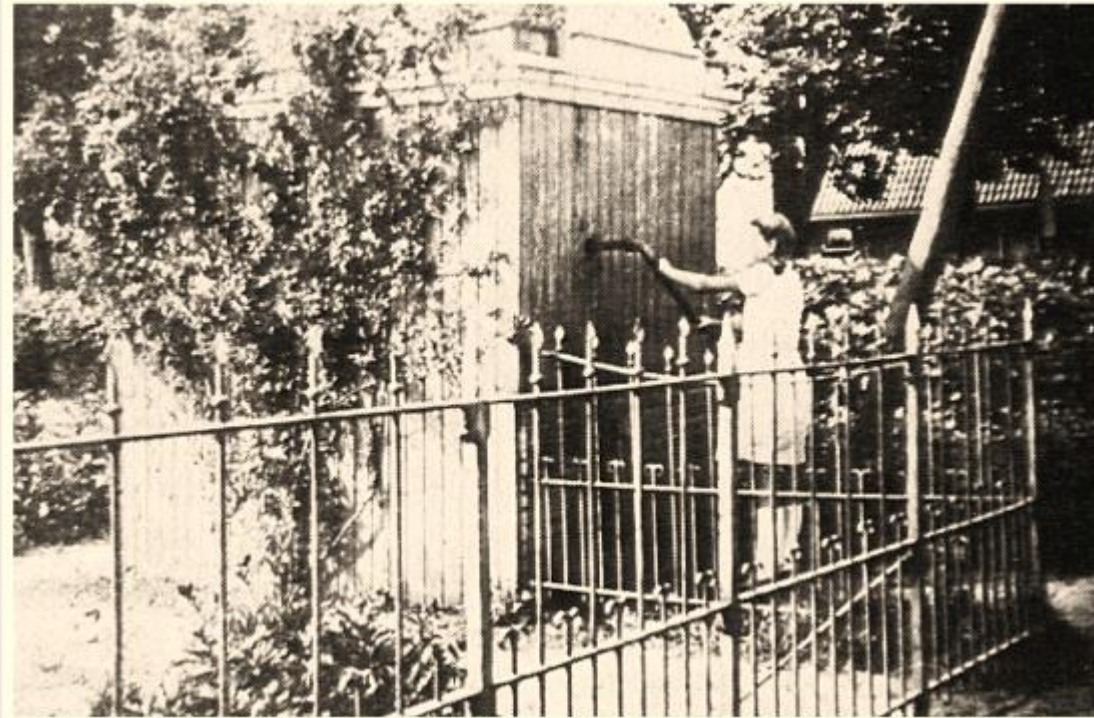

Het is mei en in Domiesgraachte ligt nog ijs van de strenge winter, de bladeren zitten al aan de bomen en heggen.
(Mei 1956)

Kerksingel 2

Pastorie behorende bij de N. H. kerk. Ze is gebouwd in 1771. De eerste bewoner was Ds. Lambertus van Bolhuis, geboren 19 november 1741, overleden 16 augustus 1826, predikant te Oostwold van 1772 tot 1783. Het eerste kind dat in deze pastorie geboren is droeg de naam: Ella Catharina, 5 maart 1774. (zie Bijlage V) In deze pastorie heeft o.a. gewoond dominee Dr. Johannes Chr. Kromsicht, geboren 2 sept. 1872 te Kortgene, overleden op 3 mei 1958 te Zeist. Hij was predikant te Oostwold van 1908-1929.

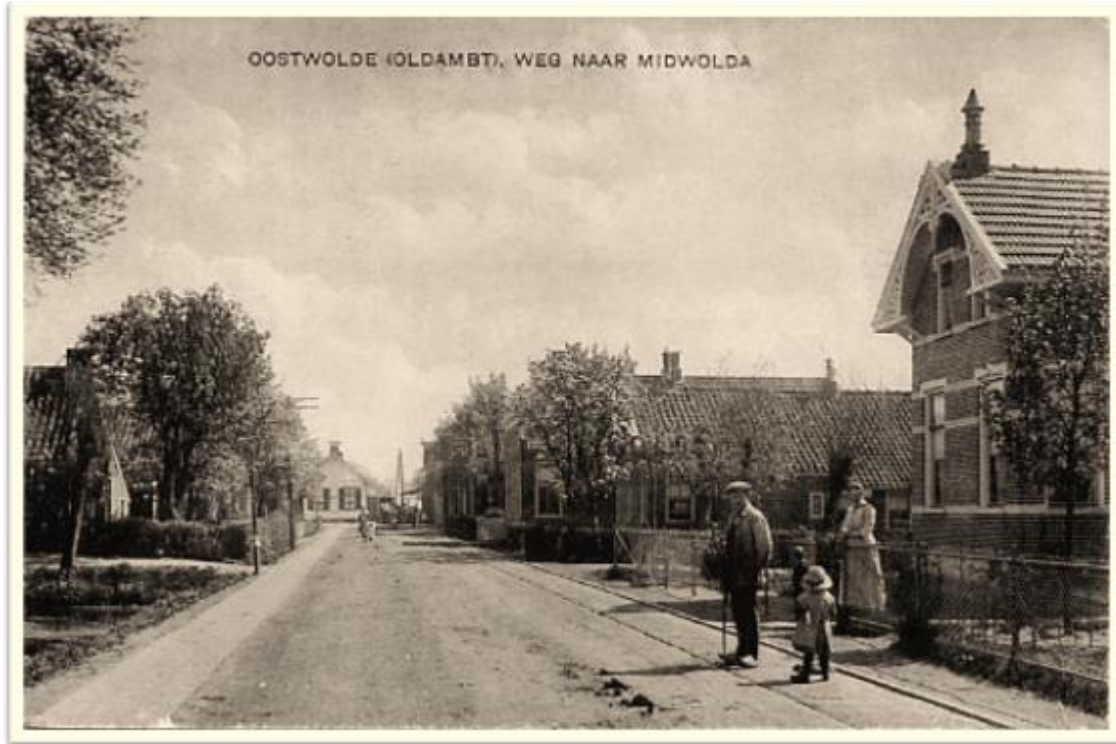

Nortonpomp, met een
bijzonder opschrift,
een ode aan de bouwer
Frans Kant:

*Gelijk eens Mozes met
zijn staf, Zijn volk uit
rotsen water gaf,
Zoo bracht Frans Kant
ter goeder stond,
Hier kostelijk water uit
de grond.*

*Wat vroeger boren niet
vermocht,
Heeft nu Frans Kant
voor ons gewrocht.*

Huningaweg 40

Rechts: Dit huis is gebouwd als politiewoning er zaten twee cellen achter in het huis.

In deze woning heeft later de familie van Commies De Groot gewoond.

Daarnaast de woning van de heer Kluter. (1925)

Huningaweg

In het huis rechts was later de slagerij van Siemon Nomden gevestigd, op het uithangbord staat: machine olie en wagensmeer. Op de achtergrond, het witte huis, is het Tolhuis aan de Hoofdstraat van tolbaas P. Hutting. (±1910)

Hoofdstraat-Huningaweg

Bocht Hoofdstraat
naar de Huningaweg.
De muur rechts is van
het oude kerkgebouw
van de Protestanten-
bond, hierin was ook
de Openbare kleuter-
school gevestigd.

In 1918 is de trambaan
van Winschoten naar
Delfzijl aangelegd.
(1936)

Gebouwd als Kerk
voor de Protestan-
tenbond, nu
Regiobank van
Herman Korte.
(1955)

Hoofdstraat - Klinkerstraat

Rechtsvoor: het huis en winkel van kruidenier Fleurke.
Links: Politiebureau en café: “De Twee Oldambten”.
Het café kreeg deze toepasselijke naam omdat het op de grens lag van het Klei-Oldambt en het Zand-Oldambt.
(1938)

Klinkerstraat

Eerste huis links was vroeger het en werkplaats van schilder Karel Hut. Daarnaast Café de Twee Oldambten. Links staat het magazijn van Kruidenier Fleurke.

Klinkerstraat 7

Kootje Udem,
melkventer met zijn
paard en wagen op
de Klinkerweg.
Op de zijkant van de
wagen staat geschil-
derd: *H. Udem*,
Oostwold, H 74,
melkproducten.
In de beide huizen
woonden, links:
Okko Broesder,
rechts: Menno Geert
Tijdens.
(1955)

Foto: Trijnie Udem

Klinkerstraat 16

Links: Gebouw Eben Haezer, opgericht in 1907, met drie ornamenten op de drie gevelpunten en een raam in de topgevel. Naast dit gebouw de Kroate met vijf woningen, gebouwd in 1925. Dit was een initiatief van de Hervomde Diaconie. Man links vooraan is schoenmaker Eildert Kramer Sr. De fotograaf noemde deze straat de Winschoterstraatweg N.Z. Deze ansichtkaart is ongedateerd en is naar schatting rond 1935 gemaakt.

Klinkerstraat

Hervormde School met de bijbel te Oostwolde (Olaambt)
Uitg. Z. J. Koning Gen., Oostwolde (Olaambt.)

De eerste
Hervormde school
met de Bijbel aan de
Klinkerstraat.

Dit gebouw is later
het woonhuis voor
de
hoofdonderwijzer
van deze school
geworden. Het is
gebouwd in 1889.

Klinkerstraat

Hervormde school met
de Bijbel, Klinkerstraat,
1889-1954.
Hoofdmeester Albada
woonde in de woning
links.
(1952)

Beatrixstraat

Hervormde School aan
de Beatrixstraat,
gebouwd 1953.
(1964)

Beatrixstraat

De Beatrixstraat met de molen van Schaub op de achtergrond. (1961)

Margrietstraat 54/56

Prot. Chr. Basisschool:
Wegwijzer.
(1986)

Uitgave: Firma P. Akkerman

Klinkerstraat

Links het huis van Aaldrik en Antke Boneschanser-Welp. Het huis en winkel ernaast werd bewoond door Sebo en Nieske Meijer.

In 1957 was de **Klinkerstraat** nog een echte **klinkerweg**. In de volksmond heette de Klinkerstraat dan ook gewoon Klinker-weg.

Nieuweweg

Tot 1948 was dit de Tweede Klinkerweg. Daarna heette deze straat de Nieuweweg.

Rechts: Spar Koetje, links: bakker Wiegman. (1962).

Parallelweg

De Woningbouw
Parallelweg (1954).

De VÉGé
kruidenierswinkel van
Kobus Naaijer in
Ekamp. Ekamp (in het
Gronings: *Aikamp*) is
een gehucht in de
gemeente Oldambt.
Het ligt aan de
oostelijke kant van het
nieuwe meer dat in het
Oldambt is gegraven in
het kader van het
Blauwe stad-project.

De naam *Ekamp* komt
van *kamp*, in de
betekenis van
afgeperkt stuk land,
aan de Ee, waarmee
de *Oude Ae* wordt
bedoeld.
(1957)

In de winkel bij Kobus en Menje Naaijer. De jongeman rechts: Harm Naaijer.

Clingeweg

De boerderij van de familie Levering in het Meerland.
(1957)

Oostwold (Old), Landschap Meerland

Groeveweg

Een arbeiderswoning
in het Meerland.
Toen het Huninga-
meer droog gemalen
was noemde men het
land: Meerland.
Nu noemt men het
nieuwe meer,
Oldambtmeer.

Arbeiderswoning in
het Meerland

Groeveweg

Arbeiderswoningen in
het Meerland.
(1962)

Hoofdstraat

Tolhek aan de
zuidzijde van de
Hoofdstraat.
Rechts is nog juist
het tolhuis te zien.
(1910)

Hoofdstraat

Deze woning is gebouwd rond 1882 als station voor de N.V. STOOMTRAMWEG-MAATSCHAPPIJ "OLDAMBT", gevestigd te Finsterwolde. Deze tramlijn liep van Winschoten, via Beerta, Finsterwolde, Oostwold, Midwolda, Scheemda naar het station in Eexta. De remise, directeurswoning en andere gebouwen aan de Goldhoorn te Finsterwolde zijn aanbesteed op maandag 1 mei 1882. De **N.V. Stoomtramweg Maatschappij "Oldambt – Pekela" (S.O.P.)** te Finsterwolde is een voormalig stoomtrambedrijf, dat van 1884 (eigenlijk al vanaf

1882) tot 1941 het openbaar vervoer per tram en autobus verzorgde in het Oldambt en de Veenkoloniën, het oostelijk deel van de provincie Groningen. In deze woning had Jeltje Lamminga later een kruidenierswinkeltje. (zie bijlage VI) Ook hier is de auto van de fotograaf te zien. (1936)

Hoofdstraat 21

Links: het huis waar
later kapper Mulder
woonde.
(1904)

Hoofdstraat, 17 A

Rechts staan de twee dienstwoningen van het hoofd van de Chr. Nat. School. Het meest linkse huis werd later vervangen door de nieuwe woning ernaast. Als eerste woonde hier de fam. Krajenbrink. Later de fam. K.M. Mulder. Het huis is nu van de fam. Tj. Stek, drager van de Koninklijke onderscheiding: Ridder in de Orde van Oranje Nassau, uitgereikt op 29 april 1999. Voor dit huis staat het bordje van de bushalte GADO. Links: de uithangborden van café en kruidenierswinkel Jan Bakker.

Hoofdstraat 17

De Christelijk Nationale School, in de volksmond: Gereformeerde schoule. De school wordt nu bewoond door kunstenaar Luc Leenknecht. (1964)

Hoofdstraat

Gereedschap,
Agricultura en
Landbouwwerktuige
n van Gerrit Waalko
Blaauw.
Tot 1913 had dokter
Hamming in de
voorkamer zijn
sprekkamer, in dat
jaar bouwde hij zijn
huis met praktijk aan
de Huningaweg.
(1938)

Hoofdstraat

De A-Ford van de fotograaf staat geparkeerd voor garage G.W. Blaauw. Links: Manufacturehandel Akkerman. (1936)

Hoofdstraat

Canadese manschappen en legervoertuigen verlaten begin augustus 1945 het bevrijde Oostwold.

Foto: Hendrik Akkerman

Hoofdstraat

Canadese manschappen en legervoertuigen verlaten begin augustus 1945 het bevrijde Oostwold.

Foto: Hendrik Akkerman

Schoolpad

Dit huis aan het Schoolpad is gebouwd in 1784 en stond op plek waar later de huizen van de schilders Hekman en van Zuilen stonden.

Volgens het kadaster uit 1832 is deze woning eigendom van: Albert Luikens Berrelkamp, van beroep schoenmaker.

Schoolpad

Rechts: de woning van de eigenaar/directeur van de steenfabriek James Watt, de heer van der Molen.
Links: de woningen van schilder Hekman, schilder van Zuilen en timmerman Meijer.

Schoolpad

Links: het huis van de fam. van der Molen.
Rechts: van Zuilen.
Midden het huis en de garage van Jan Rienko Smit, later woonde hier de garagehouder Harm Jonker.

Op de achtergrond de Geref. Kerk aan de Goldhoorn.

Egbertilaan

Foto en tekst uit het blad: "Noorden in Beeld".

"Recht uit lijnt de weg, het watertje en het veld langs den Achterweg; de knotwilgjes staan spookachtig zwart in den grauwen dag en de zijvensters bij de deuren der huizen wachten op eenig nieuws of een bezoeker, die den gelijke gang der dagen zal breken".

(1939)

Schoolpad

Een van de meest sfeervolle foto's van de woning van de Hoofdonderwijzer van de Openbare school. Toen deze foto werd gemaakt noemde men het: Kosterij van de Hervormde kerk.

Schoolpad

Woning hoofdonderwijzer van de Openbare School.

Toen deze foto werd gemaakt woonde hier meester Nap. (1947)

Schoolpad

Feest bij de
ingebruikname van de
gerenoveerde school in
1938.
Links is de schoorsteen
van het Tichelwaark te
zien.

Hoofdstraat

Muziekvereniging
Patria tijdens een
optocht door
Oostwold. (1963)

Hoofdstraat

De optochten in Oostwold trokken altijd veel bezoekers vanuit de omliggende dorpen. Het was een eeuwige strijd tussen de drie scholen. Wie krijgt de eerste prijs? (1963)

Hoofdstraat

Links: de
schoenmakerij van
Geuken, waar later Z.J
Koning een uitgeverij
had van
Samenspraken en van
het landelijke
geïllustreerde
jeugdtijdschrift: “De
Kindervriend”.
Voor vijfenzeventig
cent in het half jaar
was het jeugdblad te
koop.

*Onder op de ansichtkaart
staat: Uitgave: Z.J. Koning
Gzn. Oostwolde (Oldambt)
(1899)*

Hoofdstraat

Hoofdstraat gezien
vanaf Hotel de Witte
Zwaan.

(Uitgever H.J. Naaijer ca.
1961)

Hoofdstraat

Feest in Oostwold,
Kroning Koningin
Wilhelmina op dinsdag
6 september 1898.

Man bij middelste
boom in zwart pak en
met hoge hoed is
Zwier Jan Koning, de
uitgever van deze
kaart.
(1898)

Hoofdstraat

H. J. de Boer Ruime stallingendoorrid Autogarage.
Tel. Interc. No. 2. Oostwold (Old).

Foto van het mooiste hotel in het Oldambt met tram!
Op de eerste verdieping was een mooie zaal. Daar gaven o.a. de Rederijkers en andere verenigingen hun voorstellingen. In deze zaal werden ook huizen geveild door o.a. notaris Kloosterman uit Finsterwolde. (1918)

Hoofdstraat

Dekstation: Hotel de Witte Zwaan. Abel Blokzijl schrijft in zijn boek: Oostwold, 't mooiste loug van't haile laand, "Een belangrijk deel van: "De Witte Zwaan" was de grote ruimte achter het hotel. Het was een overdekte ruimte, schuur en stal, voor het stallen van rijtuigen, auto's en fietsen. Het had een lemen vloer en aan de voor- en achterkant een grote deur. Was die ruimte dan zo belangrijk? Nee, niet de ruimte op zich, maar wat zich daar op gezette tijden afspeelde. Want regelmatig hield hengst Herman daar zitting. Nee, Herman hield geen zitting. Herman stond ter dekking. Herman deed dat al jaren. Hij was pa van vele zonen en dochters. Hij had een grote faam verworven en hij verrichtte zijn taak met grote toewijding."

Op deze foto staat de dekhengst Willem I samen met Lourens Bos. Deze man woonde met zijn vrouw in het witte huisje achter het hotel. Waar later postbode Hekman en Hemmo Tiggelaar hebben gewoond met hun gezin. Bron: Duvekoater, 2008, nr. 42.

Goldhoorn

Schudde sr, later fam. F. Tiggelaar vanaf 1959. (1938)

Goldhoorn gezien vanaf Hotel de Witte Zwaan. Meisje vooraan in wit jurkje is Trijntje Naayer-Koning vergezeld door o.a. de kinderen van bakker Voorthuis. Helemaal links is nog een stukje van de muur te zien van het pakhuis die in het najaar van 1945 is afgebrand, de oorzaak was kortsluiting. Eerste huis links was bakkerij Jacob Voorthuis daarna Jan Willem Werkman en nu fam. Geert Nuis. Het witte huis, links, was bewoond door: fam. van Anken, fam. T. Siemons, nu fam. E.T. Stek, het huis is gebouwd in 1898. Rechts heeft gewoond, bakker

Goldhoorn

De weg naar
Fensterwolde.
(1920)

Goldhoorn

Rechts: Smederij
Lesterhuis, de
Gereformeerde
pastorie kende nog
maar één verdieping.
(1918)

Goldhoorn 9

Börg thans bewoond door de familie K.M. Mulder, eerder de woning van de familie Hamster, later van de familie Kranenburg. Gebouwd in 1924. Onder architectuur van de heer Kruizinga. De börgen die door deze architect getekend zijn, herken je aan hun voordeuren, die eenzelfde fraaie uitvoering hebben. (2010)

Foto: K.M. Mulder

Goldhoorn

Luchtfoto: rechts smederij Lesterhuis. Daarnaast de Gereformeerde pastorie en de Gereformeerde kerk. (1954)

Goldhoorn

Gereformeerde Pastorie nog met één verdieping. Er is een verdieping bij de pastorie opgebouwd omdat de nieuwe dominee zijn schoonmoeder meenam en hierdoor deze pastorie te klein werd.

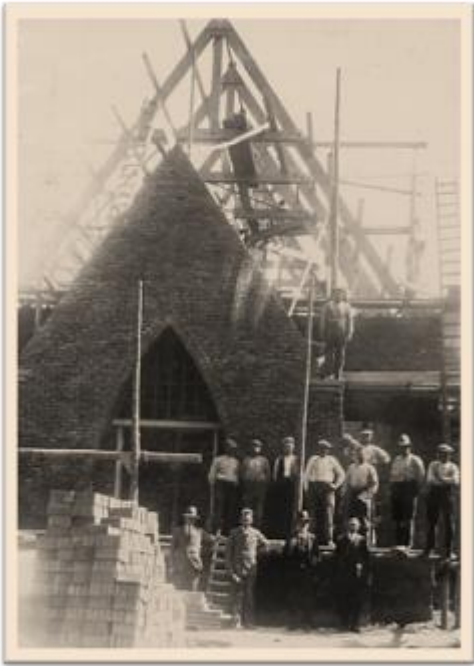
Goldhoorn

Rechts beide villa's van de heren Jan en Frederikus Hamster.

De eerste börg links was enige tijd de pastorie van de Gereformeerde kerk.

Goldhoorn 8

De Gereformeerde kerk is gebouwd in 1930 onder architectuur van het architectenbureau Van Wijk en Broos uit Groningen.

Uitvoerend architect was Reimers in een stijl waarin de Amsterdamse School-elementen zijn te herkennen. De beschermde Gereformeerde kerk in Oldehove is van de hand van hetzelfde architectenbureau. De kerk in Oostwold bestaat uit twee elkaar kruisende volumes met hoge pannendaken. Opvallend aan het ontwerp is de forse naald, die de entree van de kerk markeert. In het interieur, dat in een vrij originele staat verkeert, bevindt zich een aantal bijzondere onderdelen, gedecoreerd met eenvoudige geometrische motieven. In de loop der tijd is het podium vergroot en zijn enkele banken weggehaald. Het orgel van de firma Reil uit Heerde stamt uit 1939 en is

sinds 1948 in gebruik. Linker foto, onderste rij, van links naar rechts: Architect van Wijk, Architect-opzichter Giezen, Z.J. Koning en Jan Hamster. Namen van de bouwers van de kerk zijn onbekend.

Uitgave door boekhandel M.G. Koning. (1930)

Goldhoorn 8

Gereformeerde kerk
gefotografeerd vanaf
de korenmolens.

Goldhoorn 8

Dit is de eerste foto van het interieur van de nieuwe Gereformeerde kerk aan de Goldhoorn. (1931)

De geschiedenis van deze molen gaat terug tot de 18e eeuw. De eerste eigenaars waren Joh. Roelfsema en J.H. Post.

Op 11 september 1819 legde een felle brand de molen in de as waarna Hendrik Post uit Winschoten de restanten verkocht aan Albert Kranenborg. De koopprijs voor het overgebleven achtkantige muurwerk en het voor handen zijnde ijzerwerk bedroeg f 5.000,-.

De nieuwe eigenaar herbouwde de molen in 1820. Het werd een molen met een rieten kap, twee zelfzwichtende roeden, een vlucht van 22 meter, twee koppels maalstenen en twee pelstenen.

Op 1 augustus 1855 verkocht hij de molen aan zijn zoon Nanno voor f 14.000,-. Vier generaties Kranenborg hebben de molen in hun bezit gehad. De laatste verkocht hem aan S. Schaub in 1947. Molenmaker Roemeling herstelde de molen gedeeltelijk in 1952. Op 29 juni 1966 ging de molen opnieuw door brand verloren. (1966)

Links is nog juist de Sarrieshut te zien. Een Sarrieshut was de woning van een Provinciale belastingambtenaar. Hij had de titel van: Chercher. Dit woord is afgeleid van het Oudfranse woord: Sachier, wat betekend: belasten. In het Groningse dialect werd het Soarrieshutte. Deze Sarrieshut is gebouwd in 1788.

Pelmolenlaan

Brand op 29 juni 1969, Schaub staat met zijn armen omhoog. Hij was bang dat de molen op zijn huis zou gaan vallen.

(Foto: K.M. Mulder)

Goldhoorn

Op de achterkant van
deze foto staat
afgedrukt: Oostwolde
(Old), Goldhoornstraat.

*Uitgave Boekhandel M.G.
Koning. Oplage: 250 stuks.
(±1950)*

Goldhoorn

Dit is een foto die waarschijnlijk gemaakt is eind van de jaren dertig.

Vooraan de inrit naar de boerderij van Jo Struif. De molen en de grote schuur van Kranenborg, later Schaub en het korenpakhuis die vast gebouwd stond aan het woonhuis van waar nu E. T. Stek woont.

Goldhoorn

Boerderij J. Struif met theehuisje in de slingertuin. Nu de plaats van het Goldhoornhof. Deze boerderij is in 1972 afgebroken. (1935)

Goldhoorn

Goldhoornhof.
(1981)

Boerderij Ebbens. E.H. Ebbens is vanaf 1976 pachter en in 1983 worden de erven E.H. en F.J. Ebbens eigenaar.

De ouders, L. Ebbens en W. Ebbens-Glas, exploiteerden het bedrijf van 1941 tot 1969. Daarna werken vader en zoon samen in een maatschap.

Op het erf van deze boerderij zijn restanten gevonden van een middeleeuwse kerk van Oostwold. De fraaie tuin is te bezichtigen.

Foto: fam. Ebbens

Dit akkerbouwbedrijf wordt vanaf 1958 tot 1970 door Jan Boneschansker gepacht van de erven Oosthoff. Smith koopt in 1970 de boerderij van de erven Oosthoff. Aan het begin van de jaren vijftig van de twintigste eeuw zaten er salamanders in de gracht van deze boerderij. Oosthoff wilde helaas niet hebben dat de jongens uit dorp deze beestjes gingen vangen, wij mochten van hem ook niet op zijn gracht schaatsen.

Boerderij van A.P. Hovinga, de familie van Sprang, koopt in 1954 land met woonhuis en herbouwt de schuur, die in 1945 is afgebrand. Waarschijnlijk is de oorzaak van de brand het starten van een auto met een houtvergasser. Na de tweede wereldoorlog heeft de fam. Roelf Jonker nog een tijdje de boerderij gepacht alvorens dat deze familie is geëmigreerd naar Canada. De huidige eigenaar is A. Dunnewind. (±1938)

Boerderij
A. Dunnewind.
(2009)

Goldhoorn 33, Landjuweel Rijlaarsdam

Boerderij gebouwd in 1894 door de heer T.H. (Tjark Hinderikus) Knotnerus en zijn vrouw G. (Grietje) Tijdens. Hun initialen en het jaartal staan in twee gevelstenen ter weerszijden van de voordeur, daarna bewoond door de zoon D. (Detmer) Knotnerus tot 1948. Daarna bewoond door diens schoonzoon R.H. (Remko Hommo) Koppius van 1948 tot 1981. Vanaf die datum is de boerderij eigendom van de familie Rijlaarsdam.

Boerderij Mensinga met slingertuin. In 1972 koopt D.K. Mensinga het bedrijf van de erven Tonko Jan Mensinga. Het vooreinde van deze boerderij is in de zeventiger jaren afgebroken en vervangen door een nieuwe woning. Bij de boerderij ligt een prachtige tuin, die te bezichtigen is. (1932)

Klooster Goldhoorn

Het Klooster Goldhoorn, stond op de grens tussen Oostwold en Finsterwolde, daar waar de boerderij van Huisman staat, net over de grens met Finsterwolde, heeft in de middeleeuwen dit klooster gestaan van de Johanniter Orde. Dit geeft het officiële standpunt weer. Zeker is dat op het land zuidelijk van de Goldhoorn direct ten westen van de boerderij van "Mensinga" meerdere malen zogenaamde "kloostermoppen" zijn opgeploegd. (Dit zijn een groot formaat bakstenen, die ongetwijfeld afkomstig zijn van het klooster). (±1915) (zie Bijlage VI)

Hoek Noorderstraat - Havenstraat

Woonhuis met winkel van Zwier Jan Koning. Achter het voorste zijraam zitten Betje en Gé Koning te kijken naar de fotograaf. (1916)

Havenstraat 4

Voormalige Tolhuis bij de toegang tot het Koediep. In 1952/1953 is het verbouwd tot het huidige woonhuis. Voor 1948 was het dorp verdeeld in kwartieren. De huizen waren toen genummerd. Nummer J 127 was de eerdere officiële benaming voor deze woning aan de Havenstraat. In 1948 werden de straten en lanen benoemd.

Havenstraat

Havenstraat 1963 (Martje Stek-Meints met Solex)

Havenstraat 1965

Havenstraat

Havenstraat, (1966)

Havenstraat

Haven Koediep, Oostwold. Het Koediep is gegraven in 1635 op verzoek van de bewoners. De boeren wilden graag een goede afvoer mogelijkheid voor het graan dat ze verbouwden. Het Koediep diende ook voor de afwatering van het land. Na de ruilverkaveling werden de waterlopen o.a. rond Oostwold anders. (1904)

Havenstraat

Bedrijvigheid in de
haven en op het
Tichelwaark.
Rechts voor het
tolbord van het
Openbaar lichaam het
Oostelijke Koediep.
De man in het zwarte
pak is de heer
Toxopeus. De man op
klompen is de heer L.
Bos.
(1904)

(zie Bijlage VII)

Havenstraat

Binnenschip “De goede verwachting” van brandstoffenhandelaar Edo de Jong. De grootte van het schip was 54 ton. In het huis woonde destijds Jan Donker, hiervoor had Saathof hier een timmerbedrijf, later woonde hier de familie Tonnis en Grietje Stek-Meijer.

Havenstraat

Beurtschipper Engel Reints, met op de achtergrond links de stapelplaats van het Tichelwaark, de eerste Gereformeerde kerk Pro Rege aan de Noorderstraat en de korenmolen aan de Goldhoorn.

Foto: Hendrik de Jong, Meppel

Havenstraat

Een bijzondere foto van de haven van het Koediep met het jaagpad aan de overzijde en een wasrekje op het kerkhof achter de kerk. De muur tussen het kerkhof en de Openbare school is hier duidelijk te zien.

Havenstraat

Loopbrug over het Koediep, in de volksmond:
“Koudaipbrôkje”, afgebroken in 1953.
(1936)

Havenstraat 5

Openbare school,
noordzijde.
(2010)

Foto: S.J. Korte

Havenstraat

Openbare
kleuterschool.

Hoek Havenstraat-Noorderstraat

De oogst wordt binnengehaald. Roelf Kolk met een voer bietenzaad met naast hem op het veurkistje Albert Goelema. Het jongetje langs de kant van de weg is waarschijnlijk Dieterik Kramer, zoon van timmerman Kramer. (1949)

Foto: Roelf Kolk

Noorderstraat

Rechts: Boekhandel M.G. Koning, daarnaast Hotel de Witte Zwaan, met zijn typische ronde vorm aan de voorkant en de grote zwarte kei op de hoek. Onder op de foto staat: Hoofdstraat, dat is de straat waar we vanaf de noordkant inkijken.

Noorderstraat

Links: de winkel van Koning. Daarnaast Goelema en de boomstammen van stelmaker Reints. Rechts vooraan de schuur van bakker Voorthuis en daarachter de bakkerij van Schudde. Man met hoed rechts is Z.J. Koning. (1938)

Werkplaats van Wezeman Sr, de vader van S. Wezeman Huningaweg, in de voormalige smederij van Waalko Goelema. V.l.n.r.: Aaldrik Boneschansker, Siemon Wezeman Sr, Siemon Wezeman. (1906)

Foto: Albert Goelema

Noorderstraat 51

Coop. Raiffeisenbank,
later de Rabobank.
(1964)

Foto is een uitgave van: H.J.
Naaijer

Noorderstraat 62

Rechts: in het latere huis van koperslager Bolhuis was een magazijn gevestigd van horloges, goud, zilver, reguleurs, klokken en wekkers. Verder op: de bomen van stelmaker Reints. Links: bakker Schudde. (1918)

Noorderstraat 47

Deze foto laat links het huis zien van schilder Huizinga. Daarnaast het pand van drogist P.K. Koning. Verderop: bakker Dirk Schudde.

Noorderstraat

De eerste
Gereformeerde kerk
Pro Rege, Z.J. Koning
staat hier voor de
deur.

Op de achtergrond,
een bouge en aan de
helemaal rechts de
schoorsteen van het
Tichelwaark.
(1920)

Noorderstraat 60

Bode Berend Houtman. Hij had een bodedienst tussen Oostwold en Winschoten. Verder was hij kolonhandelaar, verkocht flessen gas, bezorgde weekbladen, o.a. Panorama, Margriet, Libelle enz. Ook was hij koster van de Ned. Herv. kerk en voorloper bij een begrafenisstoet. Daarnaast was hij grafdelver. In het huis links woonde Klaas Oosterhuis, kolonhandelaar en transporteur.

Foto: Janna Heikens-Houtman

Noorderstraat 43

Waalkens
winkelbedrijf met als
winkelchef: Jan de
Groot.
(1947)

Noorderstraat

Links: het huis waar later Tjaard de Vries woonde.

De man met hoed rechts is Z.J. Koning, de opdrachtgever voor het maken van deze ansichtkaart.

(1904)

Noorderstraat

De Noorderstraat vanaf
de noordkant gezien.
Voor het huis van bode
Houtman staat een
vrachtauto van:
Van Gend en Loos.

Airport Oostwold. Door samenvoeging van grond door de ruilverkaveling heeft het bedrijf sinds 1989 de beschikking over een perceel grasland met een lengte van 1000 m. Dit terrein met een landingsbaan van 800 x 30 meter is aangemeld bij de Rijksluchtvaartdienst als een officieel vliegveld.

Foto: Stichting vliegveld Oostwold

De grasdrogerij aan de Polderweg, De oude grasdrogerij is verkocht aan ACECO, daarna aan Cebeco Mechanisatie. In 1999 vestigt landbouwmechanisatie bedrijf F. Hesseling zich op deze plaats. (1961, uitgeverij: H.J. Naaijer)

Polderweg 25 A

Akkerbouwbedrijf V.d.
Burg. Tevens houder
van varkens en kippen.

Langeweg 5

De grasdrogerij
aan de
Langeweg. In
mei 1975 is de
drogerij
verplaatst van
de Polderweg in
Oostwold

Boerderij Hovinga. De huidige eigenaar is de familie Van den Aker. Het akkerbouwbedrijf wordt gecombineerd met een vleesvarkensstal, die in 1997 is gebouwd. Deze en de andere aan de Polderweg gelegen boerderijen liggen in de Oostwolderpolder die in 1769 is ontstaan. De polder is 1189 ha groot.

Boerderij Detmers.
Huidige eigenaar is de
familie Kooistra.

Polderweg 22

Boerderij Takens.
Huidige eigenaar is de
familie Schasfoort. De
boerderij is gebouwd in
1886.

Op deze boerderij woonde de familie Stikker. Stikker xploiteerde een akkerbouw- en legkippenbedrijf. De familie H.E. Stikker was de laatste bewoner uit deze familie. Nadat deze familie naar Canada is verhuisd wordt de boerderij nu bewoond door de familie v.d. Spek.

Polderweg, Dollardhof

De boerderij van J.P. Dijksterhuis. De vorige bewoonster was mevr. A.C. Knottnerus-Hamster. Dijksterhuis pachtte in 1972 fruittuin "De Reidertil" van de gemeente Groningen. Hij was de eerste fruitteler in het Oldambt. Hij had tussen de Polderweg en de Langeweg ook een boomgaard gepland. De boerderij wordt nu bewoond door D.O. Dijksterhuis, zoon van J.P.

N.J. Rookmaker gebruikte het woonhuis, terwijl eigenaar E.N. Rookmaker de gebouwen exploiteerde. De nieuwe eigenaar, de fam. Van Vilsteren, heeft de boerderij laten slopen. Inmiddels is een nieuwe boerderij gebouwd. (2012)

Polderweg 15, Christina Hoeve

De boerderij van de fam. Rookmaker. De laatste Rookmaker was E.N. Rookmaker, die de boerderij verkocht aan de huidige eigenaar: de fam. Van Vilsteren. De boerderij is genoemd naar mevr. C.F. Rookmaker-Knotnerus.

Polderweg 12a

De boerderij wordt bewoond door de fam. J.G. Meijer. Tijdens de bevrijding in april 1945 is deze boerderij in brand geschoten.

Polderweg

Lutje Loug, met koren-
en watermolen op de
achtergrond. Op de
voorgond het latere
café De Groot. Ter
hoogte van de school
was een Tolhek
geplaatst. Dit is nog net
te zien, het Tolhek staat
achter de man langs de
kant van de weg.
(1904)

Polderweg

Oostwolderpolder of
gewoon Lutje Loug,
eerste gebouw met
grote bomen:
voormalig Café De
Groot. Het laatste
gebouw is de vroegere
lagere school.
(2012)

Lutje Loug

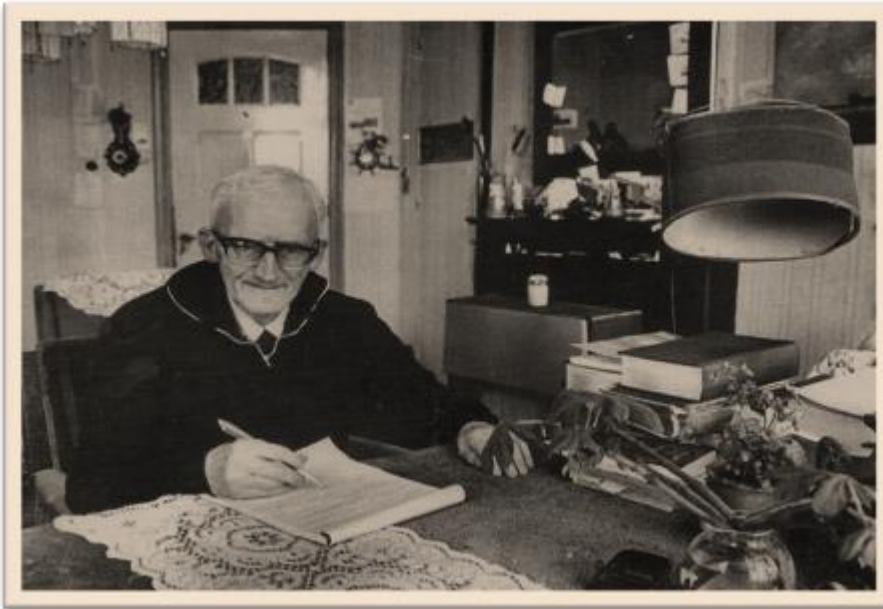
Openbare School,
Polderweg.

Oostwold, 't loug woar ik geboor'n bin.

Een foto vanaf de toren van de Ned. Herv. kerk. Links de Havenstraat en het graanpakhuis van Epko Smith. In het midden de achterkant van Hotel “De Witte Zwaan” en de korenmolen van Schaub, daar tegenover de Gereformeerde kerk. De schuur rechts op de voorgrond was van bakker Moetje Hekman. Hier was ook de lijkkoets gestald. De oude Openbare school en hoofdmeesters woning waren net afgebroken. Geheel rechts is de Chr. Nationale school te zien. Linksachter de boerderij van Hovinga aan de Polderweg. Rechtsachter de boerderij van Koppius. (1963) (Foto's: Meindert Jan Brandsema)

Bijlage I Derk Sibolt Hovinga, een leven van oogsten, een leven vol mysterie, dichter en boer in hart en nieren.

Op 4 november 1908 werd het huwelijk voltrokken tussen Habbo Derk Hovinga en Anna Frouwina Ebbens in het gemeentehuis van Beerta. Ze kregen vier kinderen: Derk Sibolt (22 oktober 1909), Anna Elizabeth (1910). Helaas overleed zij vijf jaar later, tot groot verdriet van haar ouders en broer. In 1913 verhuisde het gezin van de tegenwoordige Oudlandseweg naar de Huningaweg 3. Zijn ouders hadden daar een nieuwe villa laten bouwen. In 1915 werd zoon Onno Sebes geboren en tenslotte werd er weer een dochter geboren, die ze opnieuw Anna Elizabeth noemden. Zij overleed op 10 mei 1972.

Het was hard werken op de boerderij met zijn vee en grote landerijen in het dorp Oostwold in het Oldambt, onder de rook van Winschoten. De kinderen groeiden, omringd door aandacht en liefde, op. De jonge Derk Sibolt hield veel van zijn ouders,

vooral van zijn moeder. Op het gymnasium in Winschoten kwam hij in aanraking met prachtige Latijnse verzen en met de schoonheid van Homerus. Dat metrum sprak hem aan, er opende zich voor hem een totaal nieuwe wereld. Ook de Groninger overleveringen van K. ter Laan en de bundel 'Nunerkes' van Jan Boer maakten veel indruk op hem. Het stond voor hem vast, hij wilde dichter worden. Tijdens die gymnasiumperiode schreef hij zijn eerste gedichten in zijn geliefde streektaal, het Gronings. De rector van zijn school, dr. Wartena, Fries van geboorte, gaf les in Latijnse talen.

K. ter Laan was destijds bezig met het samenstellen van het Groninger Woordenboek, dr. Wartena hielp hieraan mee. Hierdoor kwam Hovinga in aanraking met de Groninger Taal en met de volksverhalen van Ter Laan. Wartena stimuleerde zijn leerlingen zich te verdiepen in die zogenaamde 'aigen taal'. Dat Wartena veel invloed op hem had blijkt uit het volgende citaat: "Hovinga is heel sterk ingesteld op het leven en de natuur en ondergaat in bijzondere mate de verbondenheid met de natuur. Maar dan in de Latijnse betekenis van het woord natuur 'geboren worden'."

"Ik beleef de schepping en het mysterie van het bestaan heel sterk om de verschijnselen van de natuur", aldus Hovinga. Niet dat het schrijven zomaar lukte. "Zoiets moet je leren, dat rijpt in de loop van je leven. Ik zeg altijd: de spanning van je beleving, het proces dat je ondergaat, in de loop der jaren, dat komt tot uiting in een gedicht", aldus Derk Sibolt Hovinga op latere leeftijd.

In het begin van 1926 verscheen in Oostwold 'Witolipocoa', een in het Nederlands handgeschreven blad. 'Blad gewijd aan politiek, pluimveekunde en literatuur'. Het blad werd uitgegeven door een groep die zich Witolipocoa noemde, maar waarschijnlijk was Hovinga alleen verantwoordelijk voor de inhoud. Hij had zijn vader als voorbeeld, die stukjes schreef voor de Winschoter Courant met als onderwerpen landbouw, economie en politiek.

Na het gymnasium studeerde Derk Sibolt Hovinga aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Klassieke Talen, daar lag zijn belangstelling. Twee jaar later vertrok hij 'oet stad'. Hij vond de studie te saai, de droge stof kon hij niet verstouwen. De boerderij met het weidse land trok hem meer en de gedachte later leraar te moeten worden, benauwde hem. Derk Sibolt Hovinga voelt zich in het kleine kamertje in de stad maar opgesloten. Dit komt o.a. tot uiting in 'Oogst van mien aner laand' (1968): "In mien gevangenis woar nog allèn 'n streepke locht het lest vrije oetzicht is". Deze zin verwijst naar zijn studententijd. De liefde voor de natuur zat in zijn genen, de stad met zijn hectiek en drukte boeide hem niet. Hij hield van de rust en de natuur en alles wat daarmee samenhangt en dus wijdde hij zijn leven en werklust in de periode 1944 tot 1960 aan de Huningaweg te Oostwold. Met recht en trots kan D.S. Hovinga als één van de beroemdste Oostwolmers van de twintigste eeuw worden genoemd.

Uit: Derk Sibolt Hovinga, Dichter en Boer, door H.B. Reininga, bewerkt en aangevuld door: Mevr. Doety Hovinga-Jensma en Maud Diemer. Uitgegeven door uitgeverij Servo, Assen. ISBN 9789057860712.

Bijlage II Dr. Jan Gerhardus Oortwijn Botjes

Dr. Jan Gerhardus Oortwijn Botjes, geboren te Oostwold, 24 augustus 1878, overleden te Midwolda, 23 augustus 1964. In een krant voor landbouwers staat een artikel dat goed weer geeft hoe belangrijk de heer Oortwijn Botjes is geweest in de bestrijding van de aardappelziekten, hij kreeg dit voor elkaar om vanaf 1914 deze plantenziekten onder de knie te krijgen. Hij voorkwam hiermee een algehele hongersnood, want de aardappel was toen volksvoedsel nummer één. In het artikel staat verder te lezen: “Ik had toen ik 25 jaar oud uit Wageningen van de Hogere Landbouwschool kwam maar één eierzucht: een goede boer te worden. Het paste in de lijn van een simpele levenswijsheld die ik van mijn vader had meegekregen: het hindert niet wat je bent, arbeider, boer, professor of wat dan ook: maar wat je doet, wees dat goed!

Dat vertelt ons Dr. Oortwijn Botjes in Midwolda, die zich dit jaar (1954) precies vijftig jaar boer kan noemen. Boer in de volle zin des woords. Als men het heeft over iemand die de doctorstitel voor zijn naam draagt, dan is de neiging misschien groot dat het praktisch boer zijn niet te hoog aan te slaan. Maar pas op. “Ik

drijf de boerderij nog helemaal”. Zo verzekert ons de heer Oortwijn Botjes, als we hem op een natte dag thuis aantreffen, omdat er door het slechte weer toch niet gezaaid kan worden. En daarmee is meteen gezegd dat men gerust doctor mag wezen, om tegelijker tijd ook terdege boer kan zijn. Meer nog, de wat vreemde combinatie is welbeschouwd zelfs meer dan een toevalligheid. Als men Dr. Oortwijn Botjes bezoekt, dan moet het oog wel vallen op de Prof. Broekema-plaquette: “in 1938 aan Dr. J.G. Oortwijn Botjes toegekend wegens zijn veelzijdige arbeid in het belang van de teelt en veredeling van Landbouwgewassen”. Dat zegt al voldoende van de richting van de speurzinnen en studie van de heer Oortwijn Botjes zich hebben bewogen. Op het bedrijf te Oostwold –het bedrijf dat thans in handen is van zijn schoonzoon A.H. Muntinga – zette de jonge Oortwijn Botjes zich 50 jaar geleden aan de bestudering van verschillende vragen op het gebied van zaaizaad en pootgoed. Het was mijn geluk – zo vertelt hij ons nu – dat ik er toen ik na mijn Wageningse studie terug kwam op het ouderlijk bedrijf niets van af wist; van verschillende kwaaltjes kende ik niet eens de naam. Dat kwam me te pas om onbevangen en met een schone lei te beginnen. En niet zonder

succes, zoals we nu wel weten. Proeven te Oostwold genomen met betrekking tot bladrolziekte in aardappelen brachten aan het licht, dat het hier een besmettelijke ziekte betrof, die door de lucht van stam tot stam wordt overgebracht en dat men deze ziekte door isolatie, selectie, en vroeg rooien kan bestrijden. Dit leidde tot een samenwerking met Prof. Quanjer, waarbij werd aangetoond dat luizen de overbrengers waren. Deze ontdekkingen gaven in 1920 aanleiding tot promotie van de heer Oortwijn Botjes tot Doctor in de landbouwkunde en ook tot het verkrijgen van een jaarlijkse regeringssubsidie aan zijn bedrijf voor het bestuderen van aardappelziekten, zoals ook de wratziekte en virusziekten. Kwekers stuurden hun aardappels naar Oostwold en daar vond onderzoek op verschillende ziekten plaats. Het bleef niet bij deze studie van de aardappelen. Andere proeven wezen bijvoorbeeld uit dat kiemschimmels de oorzaak waren van de slechte opkomst van zomertarwe en dat deze opkomst met kopervitriool verbeterd kon worden. Dat lijkt nu allemaal heel natuurlijk, maar voor die tijd waren zulke ontdekkingen volkomen nieuw.

Het onderzoekswerk bracht Dr. Oortwijn Botjes in aanraking met de keuringsdiensten. Daarmee was het toen nog niet best gesteld. Er waren wel een 25-tal verschillende certificaten. Toen dat werd ingezien besloot men de vele keuringsdiensten tot één geheel te verenigen en werd onder leiding van Dr. Oortwijn Botjes een commissie in het leven geroepen die deze eenwording moest voorbereiden. In 1932 werd de Nederlandse Algemene Keuringsdienst de NAK zoals we ze nu heel familiair betitelen in het leven geroepen. Dr. Oortwijn Botjes was daarvan 14 jaar de voorzitter. In de Noordoostpolder is een proef- en controlebedrijf naar hem genoemd. Het doek dat zijn naam bedekte bij de opening van de proefboerderij is onthuld door zijn kleindochter Frouwe Muntinga.

Dr. Oortwijn Botjes had op andere gebieden vaak gedurfde ideeën. In een artikel van hem staat: Maar er was één zaak die een schaduw wierp op het mooie leven op de boerderij, niet in het minst in het Oldambt. Het waren de ongunstige sociale verhoudingen, de tegenstelling tussen de boeren en hun arbeiders. Misschien lag de schuld wel eens bij de boeren, maar het was nog veel meer een gevolg van de omstandigheden. De beloning van de arbeiders lag ver beneden die in andere bedrijfstakken- de timmerman verdiende 30 cent, de landarbeider 15 cent. In één van de bijlages staan de namen vermeld, op geschreven door Mevr. Muntinga-Oortwijn Botjes van **hun** arbeiders die zeer verdienstelijk en onontbeerlijk waren bij het onderzoek naar wratziekte bij aardappelen, dit waren: Hendrik Brandsema en zijn zuster Geke Houtman-Brandsema. Verder zijn de namen vermeld van: Siemen Adam, Berend Elderman en Jacob Adam. Elders worden de namen bijna nooit genoemd van medewerkers, maar het past naadloos in het plaatje dat bestaat van Dr. J.G. Oortwijn Botjes, zoals hij dacht en omging met **zijn** arbeiders.

Met recht en trots kan Dr. J.G. Oortwijn Botjes als één van de belangrijkste Oostwolmers van de twintigste eeuw worden genoemd.

Bron: Fam. de Boer-Muntinga, Winschoten

Bijlage III Sebo Huninga

Sebo Huninga geb. 1605 te Oostwold, overl. 15 April 1661, jongste spruit van de zeven kinderen van Eppo Huninga van Oostwold en Etta Engelkens. Hij huwde met Tya Tiddinga, dochter van Doedo Tiddinga te Beerta en werd na diens dood in 1623 bezitter van den Tiddingaborg aldaar. Door het aanmatigend optreden van de stad Groningen in het Oldambt werd de bevolking daar tot verzet geprikkeld. Zij maakten 10 Aug. 1639 een verbond, waarin zij verklaarden, zich niet langer aan het gezag der stad te willen onderwerpen en het aangedane onrecht niet langer te dulden, dat ze alles zouden doen om zich van de opgelegde lasten te ontslaan en daarvoor goed en bloed op te offeren. Zij benoemden als hun volmachten: Sebo Huninga, Wirtio Mattiae te Eexta en Doedo Edzes te Noordbroek.

De stad trad nu met gewapende macht tegen hem op onder bevel van luitenant Schaay te Winschoten en zocht hem gevangen te nemen in zijn borg, doch de vogel was gevlogen, waarschijnlijk naar zijn zuster Aurelia, die gehuwd was met Edzard Grevinck te Leermens. Hij zocht ook de Ommelanden te bewegen zich meer onafhankelijk van de stad te maken. Wel 400 boeren kreeg hij op zijn hand, die goed en bloed bij hem wilden opzetten. Bijna alle Oldambster kerspelen zonden volmachten naar den Ommelander landdag te Appingedam, waar hij tegenwoordig was, en de Ommelander heren beloofden hem ten allen tijde te willen bijstaan. De stadsoverheid veroordeelde hem nu tot verbanning uit de streken, waarover de stad bewind voerde. De Ommelander heren richtten toen een schrijven aan den Raad, waarin betoogd werd, dat zij Huninga niet schuldig achtten. Daar dit niets baatte, wendden zij zich tot de Generale Staten in den Haag, die een edict uitvaardigden, dat alle twisten en procedures tussen de stad en Huninga moesten worden geschorst, dat zij Huninga in hun protectie namen en dat de Oldambsters het aangeworven krijgsvolk moesten afdanken. De Oldambsters voorzagen zich van een rechtsgeleerde uit Emden, licentiaat Roevers, die alle kerspelen afliep om getuigen te horen en Nuninga's verdediging klaar maakte. Intussen was Huninga met een grote hoop volk te Noordbroek gekomen en overlegde met den luitenant en kerkvoogd Doedo Edzes om gezamenlijk naar den Haag te reizen.

Hun bezoek bij Frederik Hendrik werkte echter niet veel uit. Op een audiëntie van den syndicus der stad bij Zijn Hoogheid (24 Maart 1640) beloofde deze daarentegen, dat de stad niet in haar rechten zou worden verkort. Na allerlei pleidooien was dan ook de einduitspraak bijna geheel ten voordele van de stad. De verwickelingen waren hiermede geëindigd. Van Sebo Huninga horen we nu weinig meer. Hij werd begraven in de kerk te Beerta. Zijn grafsteen ligt in de trap naar de 'klunderbeune'. Naar waarheid mocht daarop gebeiteld worden het versje: 'Ik heb op dezer aard gestreden, In ongemak en moeilijkheden; Ik heb geijverd voor 't gemeen, Nu rust ik onder dezen steen'.

Bron: Nieuw Nederlands biografisch woordenboek

Bijlage IV Prof. Dr. Jonker Johannes Eppinus Huninga van Oostwold 1538-1639

Uit het Oldambt bereikten de Huninga's de top. Johan Huninga behoorde tot de eerste professor van de Groninger universiteit. In 1620 verwisselde hij het professoraat voor het raadheerschap te Groningen. Daarnaast treffen we hem in 1628 aan als jonker en hoofddeling te Garsthuizen. Ubbo Emmius typeert zijn familie goed, wanneer hij in 1613 schijft dat hij tot die geslachten behoort, waarvan de nakomelingen thans tot de adel behoren; zijn familie behoort echter tot de eigenerfden, die het land bebouwen.

Blijkbaar werkte het oude aanzien als voormalig Oldambster hoofddeling nog zo na, dat Johan via professoraat, raadheerschap, hoofddelingschap als jonker kon worden erkend en met een Tjarda van Starckenborgh kon trouwen." Johan is burgemeester geweest van Groningen, professor aan de universiteit van Groningen, Raadsheer, is lid geweest van de Gedeputeerde Staten en de Hoofdmannenkamer en Curator aan de universiteit van Groningen. Ook komt hij voor als jonker en hoofddeling van Garsthuizen. Rond 1630 bezit hij het land naast de kerk van de "Huningaheerd" in Oostwold (BBB 115).

Uit archeologische vondsten wordt verondersteld dat er mogelijk een borg op deze plaats heeft gestaan. De eerste studenten van de Groningse hogeschool kunnen uit een college aanbod kiezen dat gegeven wordt door zes hoogleraren: Ubbo Emmius (1547-1625), hoogleraar in de geschiedenis en de Griekse taal, Herman Ravensperger (1568-1625), hoogleraar in de godgeleerdheid, Cornelis

Pijnacker (1570-1645), hoogleraar in de rechtsgeleerdheid, Johannes Huninga (1538-1639), buitengewoon hoogleraar in de rechtsgeleerdheid en Nicolaas Mulerius (1546-1630), hoogleraar in de geneeskunde, wiskunde en sterrenkunde. Wie de zesde persoon is wordt niet helemaal duidelijk.

Johan heeft een beroemd "In Memoriam" voor Eggeric Egges Phebens (geb. rond 1556) geschreven, een bekende Groninger geschiedschrijver uit Midwolda, provinciale raadsheer en hoofdman. In dit levensverhaal documenteert hij veel over de voorouders van Eggeric Phebens, waar hij de achterneef van is. Eggerick is ook rechtsgeleerde geweest en sterft op 12 november 1615 (Kronijk van Eggerick Egges Phebens van 1565-1594, uitgegeven door Mr. H.O. Feith).

Bron: Wikipedia

Bijlage V Lambertus van Bolhuis eerste bewoner van de nieuwe Nederlands Hervormde pastorie.

Lambertus van Bolhuis (Groningen, 20 november 1741 - aldaar, 26 augustus 1826) was een Nederlandse predikant, taalkundige en dialecticus. Hij schreef de bekende, door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen bekroonde, praktische en normatieve *Beknopte Nederduitsche Spraakkunst* (1793) die ook aan de Universiteit van Franeker werd behandeld in de colleges in de Nederlandse taal van de geleerde Everwinus Wassenbergh. Van Bolhuis was betrokken bij de oprichting van een kweekschool voor onderwijzers in Groningen en doceerde het Nederlands aan Groninger studenten.

Van Bolhuis stamt af van Abel Eppens tho Equart (Eekwerd, 4 maart 1534 - Emden, ca. april 1590) en ontleent zijn naam aan de boerderij Bolhuis bij Eekwerd. Abel Eppens was protestant, geducht tegenstander van de Spanjaarden en lid van Gedeputeerde Staten en leefde in latere jaren vaak in Emden, in ballingschap vanwege zijn godsdienst. Abel schreef “Der Vresen Chronikon” (de kroniek van de Friezen). Lamberts vader, Michiel van Bolhuis, was *taelman* (= voorzitter) der Gezworene Gemeente Groningen (=kiescollege) en ook *redger* (= plattelandsrechter) te Warffum en mede-eigenaar van Rottumeroog. Ook zijn moeder, Alegonda Beckeringh behoorde tot een aanzienlijke Groningse familie.

Van Bolhuis volgde aan de (latere) Universiteit van Groningen colleges in godgeleerdheid (hoofdstudie), in geschiedenis, talen, wijsbegeerte en het 'natuurregt'. Zijn 'leidsmannen' in de theologie waren: Bertling, Chevallier, Cremer, Gerdes en Hollebeek. In de andere genoemde

wetenschappen waren dat: Engelhard, Van Lennep, Van der Marck, Offerhaus, Schroeder en Van de Wynpersse. Na deze studies werd hij met den hoogsten lof ter waarneming van het Predikambt bevoegd verklaard.

In 1767 huwde Van Bolhuis met Rika Cranssen, uit welk huwelijk 4 kinderen werden geboren: Alegonda (geb. 1768; gehuwd met Elibertus Warmolds, (leraar Hervormde Gemeente), Margareta Jacoba (geb. 1771; gehuwd met ds. Ambrosius Dorhout), Ella Catharina (geb. 1774; gehuwd met Jan Rudolf van Eerde (hoogleraar)), Michael Jacob (in latere documenten Michiel Jacob (boekverkoper) (geb. 1780; gehuwd met Aurelia Maria Peerlcamp).

Van Bolhuis was vanaf 1766 Nederlands-Hervormd predikant. Zijn kerkelijke gemeenten waren in Marsum (Friesland), Noorddijk (Groningen) (vanaf 1767), **Oostwold (Oldambt) (vanaf 1772)**, Leeuwarden (vanaf 1783) en Groningen (1786-1823). Verder was Van Bolhuis taalkundig zeer verdienstelijk, onder andere als uitgever van een beknopte spraakkunst van Klaas Stijl (onderwijzer), als verzamelaar en beschrijver van het Gronings dialect en als schrijver van een eigen beknopte Nederlandse spraakkunst (aanvankelijk alleen voor

onderwijzers). Van Bolhuis was het onderwijs en vooral dat in de moedertaal zeer toegenegen. Hij was medeoprichter van de Kweekschool voor Onderwijzers in Groningen en doceerde gedurende enkele jaren het Nederlands aan Groninger studenten.

Bedenkingen en bezwaaren door ... Petrus Abresch, Lambertus van Bolhuis, Theodorus Lubbers en Hermannus Knock uit naame van de ... classis van Groningen en het Gorecht overgegeeven aan den grooten senaat der hooge schoole van stad en lande op en tegen de academische lessen van Mr. Frederik Adolph van der Marck ... met deszelfs verklaring op en tegen die bedenkingen en bezwaaren, Groningen: Hajo Spandaw (mede-auteurs Petrus Abresch; Lambertus van Bolhuis; Theodorus Lubbers; Hermannus Knock; Frederik Adolf van der Marck) (1772) [*Bedenkingen en bezwaaren door de weleerwaarde en zeer geleerde heeren predikanten Petrus Abresch, Lambertus van Bolhuis, Theodorus Lubbers ... overgegeeven aan den ... senaat der hooge schoole van Stad en Lande ... tegen de academische lessen van mr. Frederik Adolph van der Marck ... met deszelfs verklaring ... tegen die bedenkingen en bezwaaren* (auteurs Petrus Abresch, Frederik Adolph van der Marck) (1772)

Bron: Wikipedia

.

Bijlage VI Geschiedenis van de Stoomtramweg-Maatschappij "Oldambt"

Foto: Tram op Goldhoorn, Finsterwolde.

Nadat eerder al pogingen waren gedaan om een paardentramlijn Winschoten – Stadskanaal aan te leggen, werd op 19 januari 1882 de

Stoomtramweg-Maatschappij "Oldambt"

opgericht, die op 16 september van datzelfde jaar begon te rijden op de route Winschoten – Beerta – Finsterwolde – Oostwold – Midwolda – Scheemda – Station Eexta. De spoorwijdte was 1067 mm (kaapspoor).

Door allerlei problemen, o.a. verzakking van het spoor, verliepen de eerste exploitatiejaren moeizaam en kon er gedurende langere perioden niet worden gereden. Uiteindelijk leidde dit tot de liquidatie van de maatschappij "Oldambt" en de oprichting op 5 december 1884 van de

Stoomtramweg Maatschappij "Oldambt – Pekela", met een steviger financiële basis.

Het lijngedeelte Finsterwolde – Station Eexta werd opgeheven en de rails werden gebruikt voor de aanleg van de lijn Winschoten – Oude Pekela – Nieuwe Pekela – Stadskanaal, die op 8 juli 1885 werd geopend. Een plan om de lijn Winschoten – Finsterwolde te verlengen via Woldendorp naar Delfzijl is niet uitgevoerd. Pas in 1919 opende Oostelijk Groningen (O.G.), in de volksmond Ol Grait genoemd, via een enigszins andere route, een lijn Winschoten – Delfzijl.

De Stoomtram Oldambt – Pekela stond - zeker vergeleken met het ambtelijker buurbedrijf O.G. - bekend als een vindingrijk bedrijf dat met weinig geld creatieve oplossingen bedacht. Zo werden in eigen beheer bestaande tramrijtuigen verbouwd en zelfs nieuwe gebouwd. Een bijzondere prestatie was de vervaardiging van een dieselelektrisch tramstel in 1932.

Bron: J.S. Giezen: *De geschiedenis van de N.V. Stoomtramwegmaatschappij "Oldambt-Pekela"*. Uitg. Actief, Scheemda, 1982.

Bijlage VII, Klooster Goldhoorn

Het klooster wordt voor het eerst vermeld in schriftelijke bronnen in 1319, maar is waarschijnlijk (veel) eerder gesticht. Het ordehuis *Fynsterwald* viel onder de commanderij van Steinfurt. In 1424 werd het grondbezit van het klooster belangrijk uitgebreid met een groot landgoed in Heiselhusen. De schenking werd gedaan door de hoofdeling Brunger (II) van Locquard. Waaronder deze bezittingen aan het ver weg gelegen Goldhoorn werden geschonken is niet duidelijk. In 1446 waren de tegenstellingen tussen Goldhoorn en Heiselhusen zo groot geworden, dat besloten werd dat Heiselhusen een zelfstandig klooster werd. Het voorwerk in Heiselhusen was al vele malen groter geworden dan Goldhoorn en groeide nog steeds, in tegenstelling tot Goldhoorn. Tussen 1454 en 1494 is de zelfstandigheid van het klooster Goldhoorn opgeheven en werd het een voorwerk van Oosterwierum. Het viel net binnen de nooddijk van 1454, die liep van de Punt van Reide naar Finsterwolde. Goldhoorn heeft geleden door de Dollardoverstromingen, maar waarschijnlijk pas na 1509. In 1540 wordt gemeld dat de *grangia in Galkohren* wegens de overstromingen weinig meer opbracht. In 1574 waren de landerijen in het bezit geraakt van de adellijke familie Sickinge te Warffum, die hier onder meer een tichelwerk bedreef. Zij sloten in dit jaar een overeenkomst met het kerspel Oostwold om gezamenlijk de monding van de Oude Ae af te dammen met een dijkje van ruim een meter hoog. Dollardklei is ten noorden van Goldhoorn ruimschoots aanwezig, evenals in het gebied ten zuiden ervan, in Meerland (tegenwoordig beter bekend als de Blauwestad). Waarschijnlijk is het Dollardwater via de Oude Ae binnengekomen. Het gebied ten noorden van Goldhoorn werd in een aantal fasen weer ingepolderd: de Oostwolderpolder in 1769 en de Finsterwolderpolder in 1819. De naam Goldhoorn is waarschijnlijk afgeleid van *gold* = goud en *hörn* = hoek, wat zou betekenen *zeer goede grond*.

Bron: Wikipedia

Bijlage VIII Tichelwaark Havenstraat

Op de foto van pagina 93 is de steenfabriek van Sijpkens te zien, later verkocht aan van der Molen. Het Tichelwaark is opgericht in het midden van de 19^e eeuw en is gesloten in 1934. Op het Tichelwaark van van der Molen was de kennis aanwezig om rechte drainagebuizen te maken, wat uitzonderlijk was in die tijd.

De man in het zwarte pak is de heer Toxopeus. De man op klompen is de heer L. Bos. Rechts vooraan het Tolbord. Daarachter een schuur met daarin de Brandmeesterswoning. De schoorsteen op de nok van het dak is van een oven. Later is de schuur met oven gedeeltelijk afgebroken, het huis en een schuur er achter, zijn blijven bestaan. Later woonde hier de heer Pinkster. Aansluitend een bouge (droogschuur), het lage gebouw, dan een schuur met witte daklijst, de latere garage van veehandelaar Medendorp. Hierachter nog een bouge, bijna niet zichtbaar. De schuur richting Koediep is een oven zonder schoorsteen, wat gebruikelijk was in die tijd. Achter de mannen een paardenkamp. Vervolgens stapelplaatsen voor drainagebuizen en dakpannen. De laatste brandmeester van het Tichelwaark van van der Molen was Tjabering Stek geb. 1869.

Vlak voor de oorlog heeft Jurjen Visscher (Jurn Kikker, de visboer) met zijn gezin nog in een oven gewoond. Zijn huis was afgebrand en kon toen geen vervangende woonruimte vinden.

In de jaren na de oorlog zijn in de haven van het Koediep de restanten van de pakhuisbrand gedumpt, wat een stinkende troep op leverde. Verder is er door de Canadezen veel munitie in de haven gedumpt, ter hoogte van de stenenkade. De haven is uiteindelijk gedempt in 1953 met de grond van het dijklichaam van de trambaan, afkomstig van de Oostwolderpolder.

COLOFON

Met speciale dank aan:

Fré en Zwanny Blokzijl-Sulman Wijthmen, Albert Goelema Boornbergum, Trijntje Naaijer-Koning Oostwold, Menno-Geert Naaijer Apeldoorn, Klaas Mulder Oostwold/ter Apel, Detmer Koppius Hardenberg, Tjabering Stek Oostwold, Tjabering Stek Midwolda, e.v.a.

Grafisch ontwerp

Tjabering Stek

Uitgave

Uitgeverij: T. Stek Wierden.

Copyright © uitgeverij T. Stek Wierden, 2012.

Literatuurlijst

Tiggelaar, Koos. (1987) *Het orgel van Oostwold*, Stichting Groninger Orgelland, Groningen.

Reininga, H.B. (2007) *Derk Sibolt Hovinga, Dichter en boer*, Assen: Uitgeverij Servo.

Koers, J.P. (1982) *Oude ansichten van Midwolda en Oostwold*, Scheemda: drukkerij actief Scheemda b.v.

Blokzijl, Abel. (2006) *Oostwold, 't mooiste loug van't haile laand*, Wierden: Uitgeverij: T. Stek.

Internet: Wikipedia.

Oostwold in beeld, is met de grootst mogelijke zorg samengesteld. De samensteller en/of uitgever kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele fouten en/of vergissingen.